

JURIDISCHE VORM VAN EEN EVANGELISCHE GEMEENTE

Deze notitie heeft tot doel om aan te geven welke juridische vorm door een evangelische gemeente kan worden gekozen, om te gaan functioneren. Daarvoor komen twee typen rechtspersonen in aanmerking, namelijk de stichting en het kerkgenootschap. De verenigingsvorm wordt niet gebruikt.

1. STICHTING

Volgens artikel 2:285 lid 1 van het Burgerlijk Wetboek is een stichting een door een rechtshandeling in het leven geroepen rechtspersoon die geen leden kent en beoogt met behulp van een daartoe bestemd vermogen een in de statuten vermeld doel te verwezenlijken.

1.1. Notariële akte

Dat betekent dat een stichting een rechtspersoon is die geen leden kent en in feite functioneert rond een bepaald doel dat in de statuten is opgenomen. Dat doel kan zijn het functioneren van een bepaalde evangelische gemeente. Een stichting moet bij notariële akte worden opgericht. Dat betekent dat bij de notaris de statuten van de evangelische gemeente in een akte moeten worden opgenomen. Verder moeten in de statuten de volgende zaken zijn geregeld:

- a. de naam van de stichting, d.w.z. dat in de naam van de evangelische gemeente het woord "stichting" moet worden genoemd, bijv. "stichting evangelische gemeente"
- b. het doel van de stichting bijv. "het inhoud geven aan de activiteiten van de "evangelische gemeente"
- c. de wijze van ontslag en benoeming van bestuurders van de stichting. In de praktijk zullen dat de leden van de broederraad zijn;
- d. de stad of plaats waar de stichting is gezeteld;
- e. de bestemming wat er met het geld van de stichting moet gebeuren als de stichting wordt opgeheven. Dat betekent dat er een regeling moet zijn wat er met het geld van de evangelische gemeente moet gebeuren, als onverhoopt de gemeente wordt opgeheven.

De wet schrijft voor dat de bovengenoemde punten a tot en met e verplicht in de statuten en de notariële akte zijn geregeld. De notaris ziet daarop toe.

1.2. Inschrijving in handelsregister

Behalve dat er een notariële akte moet komen, moet de stichting ook worden ingeschreven in het handelsregister. Bij de Kamer van Koophandel waar het handelsregister wordt geadministreerd kan daarvoor een formulier worden aangevraagd.

Als de inschrijving heeft plaatsgevonden dan is alleen het vermogen van de stichting / evangelische gemeente aansprakelijk voor de schulden. Zolang dat niet is gebeurd, is het bestuur / leden van de broederraad persoonlijk aansprakelijk voor de schulden die door de stichting / evangelische gemeente worden aangegaan.

1.3. Oprichtingskosten

De kosten om een stichting op te richten zijn de kosten die gemaakt moeten worden om een notariële akte op te richten (afhankelijk van notaris enkele honderden guldens) en de inschrijving in het handelsregister (minder dan honderd gulden).

1.4. Statuten en huishoudelijk reglement

Verder moeten in de statuten en huishoudelijk reglement die zaken worden geregeld die specifiek zijn voor een evangelische gemeente. Hoelang is de zittingstermijn van een broederraad? Hoe wordt een voorganger beroepen? Eventuele tuchtregels, enz. Een aantal zaken hoeven echter niet geregeld te worden, zoals de aansprakelijkheid voor schulden; dat is namelijk al in het Burgerlijk Wetboek geregeld.

1.5. Wanneer is het verstandig voor een evangelische gemeente om een stichting te zijn?

Een stichting wordt door een evangelische gemeente veel gebruikt bij de oprichting de gemeente. Meestal zijn er dan een aantal broeders en zusters die een gemeente willen oprichten die een bepaald signatuur moet hebben. Om de gemeente te beschermen tegen invloeden van buiten af, wordt dan gekozen voor de stichting. De gemeente heeft in dat stadium geen leden. De initiatiefnemers zijn meestal de stichtingsbestuurders. Zij bepalen het beleid in de gemeente. Er zijn geen leden die de gemeente kunnen "overnemen" en de gemeente een ander signatuur laten krijgen dan de oprichters van de gemeente voor ogen hadden.

Als de gemeente gegroeid is en een bepaalde mate van stabiliteit heeft ontwikkeld zodat er geen gevaar meer bestaat dat de gemeente wordt "overgenomen" kan worden besloten om de stichting op te heffen en over te gaan tot de oprichting van een plaatselijk kerkgenootschap.

2. KERKGENOOTSCHAP

In het Burgerlijk Wetboek staat er maar 1 artikel over het kerkgenootschap. Artikel 2:2 van het BW zegt o.a. het volgende:

Kerkgenootschappen alsmede hun zelfstandige onderdelen en lichamen waarin zij zijn verenigd bezitten rechtspersoonlijk-

heid.

Zij worden geregeerd door hun eigen statuut, voor zover dat niet in strijd is met de wet.

2.1. Eigen interne regels

Het voorgaande betekent dat in de wet geen formele eisen worden gesteld, waaraan een kerkgenootschap moet voldoen. Ook zijn er niet zonder meer regels uit het Burgerlijk Wetboek van toepassing. Het enige wat vast staat is dat het kerkgenootschap rechtspersoon is. Dat wil zeggen dat de leden van het kerkgenootschap niet aansprakelijk zijn voor de schulden die door dat kerkgenootschap zijn aangegaan. Alleen het vermogen van het kerkgenootschap is aansprakelijk. Als de evangelische gemeente een plaatselijk kerkgenootschap is geworden, zijn de leden dus niet aansprakelijk voor de schulden.

Voor het overige moet alles in de statuten en het huishoudelijk reglement worden geregeld. Dat zijn de zakelijke regels. Bijvoorbeeld voor hoeveel kan de broederraad de gemeente financieel binden. Wanneer is voor bepaalde uitgaven toestemming van de Algemene Ledenvergadering nodig? Maar ook de specifieke zaken voor een evangelische gemeente. Wat is het doel van de gemeente? Wie kunnen er lid worden? Wanneer houdt het lidmaatschap op? Wie kunnen er tot broederraadslid worden gekozen? Hoe moet dat gebeuren? Hoe moet een voorganger worden beroepen? Wie kunnen er uitgaven doen op naam van de gemeente? enz.

2.2. Geen formele belemmeringen voor oprichting

Aan de oprichting van een kerkgenootschap zijn geen kosten verbonden. Ook zijn er geen formele voorwaarden te vervullen. Een aantal mensen besluit een kerkgenootschap op te richten. Om het kerkgenootschap te laten functioneren, moeten statuten en huishoudelijk reglement worden opgesteld. Vervolgens kan het kerkgenootschap gaan functioneren.

Wel kan zo zijn dat een bank van degenen die de evangelische gemeente kunnen binden een handtekening vraagt, en eventueel dat de statuten worden opgestuurd. Als een gemeente grote verplichtingen aan wil gaan (bijvoorbeeld aankoop van een gebouw) is het ondanks dat het niet verplicht is, verstandig om de statuten toch in een notariële akte neer te leggen. Het is mede een bewijs dat de rechtspersoon kredietwaardig is.

De overheid heeft er bewust voor gekozen om voor het kerkgenootschap geen regels in de wet op te nemen. Het kerkgenootschap moet zijn eigen regels kunnen stellen. De overheid wil er geen invloed op hebben hoe een kerkgenootschap is georganiseerd.

2.3. Wanneer kiest een evangelische gemeente voor een kerkgenootschap?

Een evangelische gemeente gaat er meestal toe over om zich als kerkgenootschap te organiseren als de gemeente al wat langer bestaat en men lidmaatschap wil invoeren. De leden, samen vormend de Algemene Ledenvergadering, zijn (in het algemeen, zo men dat zo heeft geregeld in statuten / huishoudelijk reglement) het hoogste orgaan in het kerkgenootschap. De Algemene Ledenvergadering kiest het bestuur/broederraad, maar ook dat moet in statuten / huishoudelijk reglement worden geregeld.

3. WAAROM GEEN VERENIGING?

De vorm van vereniging wordt zelden of nooit door kerkelijke gemeenten gebruikt. Een vereniging is een rechtspersoon met leden die is gericht op een ideëel doel. Een vereniging moet op dezelfde wijze als een stichting worden opgericht, namelijk bij notariële akte en inschrijving in het verenigingsregister bij de Kamer van Koophandel. Wordt dat niet gedaan, dan kan de vereniging wel bestaan, maar dan zijn de leden aansprakelijk voor de schulden van de vereniging.

Voor de vereniging zijn in het Burgerlijk Wetboek veel regels gegeven waarvan in de statuten van mag worden afgeweken. Dat lijkt voor een evangelische gemeente misschien aantrekkelijk, omdat er dan in de statuten minder geregeld hoeft te worden, aan de andere kant heeft de overheid het kerkgenootschap als aparte rechtspersoon nu juist ingesteld om het eigen karakter van een kerk en ook een evangelische gemeente te benadrukken.

4. SAMENVATTING

Bij de oprichting van een evangelische gemeente wordt de stichtingsvorm veel gebruikt. De gemeente wordt door een aantal personen opgericht, die een bepaalde signatuur van de gemeente voor ogen staan. Er zijn geen leden. De oprichting van de stichting vergt enkele investeringen (notariële akte, inschrijving in handelsregister) maar biedt wel juridische, zakelijke en geestelijke stabiliteit.

Als een evangelische gemeente is uitgegroeid tot een grotere stabiele groep christenen, kan gekozen worden voor de vorm van een plaatselijk kerkgenootschap. De oprichting is vormvrij. In de statuten en huishoudelijk reglement moeten wel alle "huisregels" hoe er in de evangelische gemeente met elkaar wordt omgegaan, worden opgenomen. Op zich lijkt dat misschien een heel werk, maar er zijn legio modellen. Het kerkgenootschap is een goed juridisch kader waarbinnen de leden op een zakelijk correcte wijze, en in een geestelijke betrokkenheid, vorm kunnen geven aan het functioneren van een

evangelische gemeente.